

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ В ДОХОДАХ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Місцеве оподаткування є невід’ємним елементом функціонування демократичної держави, оскільки безпосередньо впливає на створення належного рівня суспільного розвитку та добробуту населення. Тому система місцевого оподаткування повинна бути побудована таким чином, щоб надходження від місцевих податків і зборів могли покривати вагому частину видатків органів місцевого самоврядування.

Місцеві податки та збори є одним із дієвих механізмів формування ресурсного потенціалу органів місцевого самоврядування та джерелом соціального та економічного розвитку територіальних громад. Під інститутом місцевих податків і зборів розуміється законодавчо закріплена група правових норм, що регламентує порядок впровадження податкових платежів (міськими, селищними та сільськими радами), механізм їх справляння (в межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць) і зарахування до місцевих бюджетів для виконання повноважень у межах власної компетенції органів місцевого самоврядування [1].

Доходна частина місцевих бюджетів формується з трьох джерел:

- переданих загальнодержавних доходів;
- місцевих податків і зборів;
- міжбюджетних трансфертів.

Частка місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів значно зросла впродовж останніх років. Зокрема, якщо у 2007-2010 рр. цей показник складав 1,1%-1,4%, то починаючи з 2011 р. і до 2014 р. його значення зросло до 8,8%. А вже у 2017 р. місцеві податки і збори становили 52,6 млрд. грн., або 22,9% від суми власних доходів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів).

Найбільшу питому вагу у структурі місцевих податків і зборів займають надходження від плати за землю - 26,3 млн. грн. (майже 53%) та єдиного податку - 23,4 млн. грн. (понад 44%) [2].

Земельне оподаткування в Україні представлено платою за землю, що була запроваджена в 1992 році. До 2015 року цей податок відносився до загальнодержавних податків, однак, з 1 січня 2015 року плата за землю стала складовою податку на майно і була переведена до складу місцевих податків. В структурі плати за землю суттєво переважає орендна плата (майже 63,5% в 2017 році складала орендна плата з фізичних і юридичних осіб і 36,5% - земельний податок, який сплачують фізичні і юридичні

особи). Це пов'язано з тим, що темпи зростання орендної плати були вищі ніж темпи зростання земельного податку, оскільки ставки орендної плати, на відміну від земельного податку, постійно переглядалися у бік їх збільшення. Ці числа відображають домінуючу сьогодні форму землекористування: не через право власності, а через взяття в оренду земельних ділянок. Такий стан, зумовлений неналежним рівнем розвитку офіційного ринку землі, яка використовується в сільськогосподарському обороті. Тому поліпшенню фіскальної результативності плати за землю надалі може посприяти посилення контролю за обліком договорів оренди землі, виконанням їхніх умов, перегляд останніх через підвищення ставок орендної плати відповідно до Податкового кодексу України.

Офіційні дані ДФСУ свідчать про те, що упродовж 2012-2014 рр. спостерігалось абсолютне домінування єдиного податку як складової системи місцевого оподаткування в Україні: від найменших 79,4% у 2011 р. до максимальних 92,0% у 2014 р. [2].

Заміна податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, комплексним податком на майно 2015 року докорінно змінила структуру надходжень місцевих податків і зборів. Саме цей чинник став вирішальний, оскільки динаміка абсолютних показників надходження єдиного податку не зазнала суттєвих змін і поступово зростала. В 2017 році частка єдиного податку в доходах місцевих бюджетів (без міжбюджетних трансфертів) становила 10%.

На зростання надходжень єдиного податку з 2015 року вплинули законодавчі зміни щодо групування платників за відповідними критеріями і фактична трансформація фіксованого сільськогосподарського податку в єдиний податок IV групи. За рахунок останнього обсяг єдиного податку зріс в 2015 році на 22 024,2 млн. грн., а в 2016-му - на 3 540,8 млн. грн. Неабияку роль відіграло підвищення мінімальної заробітної плати з січня 2017 року. Однак цей соціальний норматив є вихідним лише для розрахунку ставок єдиного податку для другої групи. Зростання надходжень єдиного податку спостерігається також через дію інфляційної складової.

У більшості розвинених країн місцеві податки становлять від 5-30% усіх податкових надходжень бюджетів і досить значну частку надходжень - до місцевих бюджетів. Зокрема, в Японії - 35%, Великобританії - 37%, Німеччині - 46%, Франції - 67%, у США - це 66% доходів органів місцевого самоврядування [3, с. 244]. В Україні ж місцеві податки і збори на сьогоднішній день займають більше 22% в доходах місцевих бюджетів (без міжбюджетних трансфертів) України і 10,5% в загальній сумі доходів, що в певному розумінні є прямим порушенням принципу справедливості, закріпленого в Конституції України, оскільки основна частина доходів місцевих бюджетів складається не з власних джерел, а з коштів держави та

інших регіонів, які перерозподіляються через державний бюджет. Тому, система місцевих податків і зборів потребує подальшого вдосконалення і реформування.

Література:

1. Бачо Р.Й., Гапак Н.М., Иллар Е.Й. Оцінка ролі місцевих податків і зборів у забезпеченні фінансової безпеки органів місцевого самоврядування. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Сер: Економіка. 2013. с. 16-25. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvuuес_2013_4_5.pdf.
2. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua>.
3. Майбуров И. А., Иванова Ю. Б., Крисоватый И. А., Реформирование налоговых систем. Теория, методология и практика: монографія, 2011. 352 с.
4. Тараненко В., Шевченко Н. Оцінка фіскальної ефективності місцевого самоврядування у Дніпропетровській області. *Ефективна економіка*. 2013. №1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2361>.

Розмахніна Наталія Миколаївна

ст. гр. ФМ-11, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Мелих О.Ю.

СПОЖИВЧА ПОВЕДІНКА ДОМОГОСПОДАРСТВ: СУТНІСТЬ ТА ВЕКТОРИ ОПТИМІЗАЦІЇ

У сучасних соціально-економічних умовах домогосподарство відіграє важливу роль у економічній системі. У ринковій економіці це, перш за все, постачальник продуктивних ресурсів і споживач різних товарів, й, таким чином, воно бере участь у створенні національного продукту.

Найважливішим показником добробуту населення, що повною мірою відображає основні тенденції ринкової трансформації економіки, є споживча поведінка домогосподарств. Домогосподарство виступає важливою соціально-економічною складовою суспільства, первинним суб'єктом економічної системи і представляє інтереси всього населення. Зараз члени домашнього господарства приймають активну участь у різноманітних сферах життєдіяльності країни та виконують велику кількість різних функцій, серед яких важливе місце посідає споживання матеріальних й нематеріальних благ [2].

Особливої уваги сьогодні потребує вивчення сукупності чинників, які значно впливають на формування споживчої поведінки домогосподарств у сучасних соціально-економічних умовах.

На структуру та рівень споживання в Україні впливає певний перелік факторів, серед яких можна виділити: рівень доходів споживачів, загальну диференціацію доходів, особливості ментальності, культуру споживання.